

Τιμόθεος Β΄ Κωνσταντινουπόλεως

Summary :

Ο Τιμόθεος Β' Κωνσταντινουπόλεως ήταν μητροπολίτης Παλαιών Πατρών (1601-12) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1612-21). Η άνοδος του στον πατριαρχικό θρόνο επιτεύχθηκε στο πλαίσιο αντιπολιτευτικής κίνησης κατά του Κυρίλλου Λουκάρεως, του οποίου ο Τιμόθεος υπήρξε αντίπαλος. Φήμες της εποχής απέδωσαν το θάνατό του το 1621 σε δολοφονία με δηλητήριο.

Other Names

Μαρμαρινός

Date and Place of Birth

β' μισό 16ου αιώνα - Πάνορμο

Date and Place of Death

Μάρτιος 1621 - Κωνσταντινούπολη

Main Role

Οικουμενικός Πατριάρχης (1612-21)

1. Σταδιοδρομία και έργο

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Τιμόθεος Β' ήταν Μικρασιάτης και προερχόταν από την [Πάνορμο](#) της Κυζικηνής χερσονήσου. Πρέπει να γεννήθηκε εντός του δεύτερου μισού του 16ου αιώνα. Από το βίο και την εκκλησιαστική του σταδιοδρομία τίποτα δεν είναι γνωστό, μέχρι τη στιγμή που παρουσιάζεται να κατέχει το αξίωμα του μητροπολίτη Παλαιών Πατρών μεταξύ 1601 και 1612.

Σχετικά με το χρόνο ανάρρησής του στο πατριαρχικό αξίωμα υπάρχουν διαφωνίες από τους μελετητές, καθώς ο Κομνηνός-Υψηλάντης θεωρεί ότι αυτή συντελέστηκε το 1616, ενώ την ενδιάμεση περίοδο την αποδίδει σε δεύτερη θητεία του πρώην Πατριάρχη Ραφαήλ Β' (1603-7).¹ Αντίθετα ο [Γεδεών](#) τοποθετεί την άνοδο του Τιμοθέου στο θρόνο στο έτος 1612 και την εμπλέκει με μία πρώτη θητεία του [Κυρίλλου Λουκάρεως](#), για την οποία ο Κομνηνός-Υψηλάντης δεν κάνει λόγο (στην πραγματικότητα πρόκειται για την ολιγόμηνη θητεία του Λουκάρεως ως τοποτηρητή).² Επί του παρόντος, θεωρείται σκόπιμο να υιοθετηθούν γενικά οι χρονολογίες και το ιστορικό πλαίσιο που αναφέρει ο Γεδεών, καθώς το έργο του είναι μεταγενέστερο, συνθετικό, και έχει αξιοποιήσει διάφορων πηγών στοιχεία και μαρτυρίες.

Με βάση το κατά το δυνατόν αποκατεστημένο ιστορικό πλαίσιο, η ανάρρηση του Τιμοθέου Β' τοποθετείται στο 1612, όταν λόγω του θανάτου του Πατριάρχη Νεοφύτου Β' (1607-12) ανέλαβε τοποτηρητής του οικουμενικού θρόνου ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Κύριλλος Λούκαρις έχοντας την ευρύτερη υποστήριξη και αποδοχή κλήρου και λαού. Παρά ταύτα, ομάδα τεσσάρων ιεραρχών που περιλάμβανε τον τότε Παλαιών Πατρών Τιμόθεο έδρασε εναντίον του με σκοπό την άνοδο στο θρόνο ενός από αυτούς και με κύριο όπλο την υπόσχεση προς τις οθωμανικές αρχές για αύξηση της ετήσιας φορολογίας ([χαράτσι](#)) της Εκκλησίας στο υπέρογκο ποσό των 8.000 γροσιών. Αυτή η εξέλιξη ανάγκασε το Λούκαρι να παραιτηθεί και έτσι η ομάδα των τεσσάρων πέτυχε να ανεβάσει στο θρόνο τον Τιμόθεο.³ Η θητεία του Τιμοθέου Β' διήρκεσε έως το Μάρτιο του 1621, οπότε αυτός πέθανε. Ο θάνατός του αποδόθηκε από κάποιους σε δολοφονία με δηλητήριο.⁴

Έργα του Πατριάρχη αυτού αποτελούν η ανοικοδόμηση και επέκταση του πατριαρχικού ναού του Αγίου Γεωργίου στο [Φανάρι](#), καθώς και το ότι δύο μονές της [επαρχίας Χαλκηδόνας](#) έγιναν [σταυροπηγαικές](#), αυτή του Αποστόλου Ανδρέα, καθώς και η μονή της Θεοτόκου στο ακρωτήριο Ακρίτας.

2. Αποτίμηση

Τιμόθεος Β΄ Κωνσταντινουπόλεως

Η πατριαρχία του Τιμοθέου Β' λαμβάνει χώρα στην εποχή κατά την οποία κυριαρχεί η παρουσία του Κυρίλλου Λουκάρεως, οπότε όλες οι εξελίξεις στην ηγεσία της [Ορθόδοξης Εκκλησίας](#) έχουν να κάνουν κυρίως με το πρόσωπό του. Έτσι ο Τιμόθεος ανεβαίνει στον πατριαρχικό θρόνο στο πλαίσιο μιας επιτυχούς αντιπολιτευτικής κίνησης κατά του Κυρίλλου. Από τις μεταγενέστερες θητείες του Λουκάρεως είναι γνωστό ότι οι κορυφαίοι αντίπαλοί του υπήρξαν οι ιησουίτες και η [Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία](#) γενικότερα. Σε αυτή την πρώτη περίπτωση ανατροπής του Κυρίλλου τα κίνητρα της ομάδας των τεσσάρων δεν είναι γνωστά. Το ενδεχόμενο να υπήρξε δυτική υποκίνηση και υποστήριξη στις ενέργειές τους είναι μάλλον απίθανο, καθώς δεν υπάρχει κάποια μαρτυρία που να το υποστηρίζει. Μαρτυρείται ότι ως Πατριάρχης ο Τιμόθεος Β' υπήρξε αντίπαλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και εργάστηκε για τον περιορισμό της δραστηριότητας των ιησουιτών.⁵ Από την άλλη παραδίδεται ότι ο Τιμόθεος υπήρξε διώκτης του Λουκάρεως· ίσως μάλιστα ο βίαιος θάνατός του να έχει σχέση με την αντιπαλότητά του προς το Λούκαρι. Πάντως οι δράστες και τα αίτια της δολοφονίας του είναι άγνωστα, ενώ ο Κομνηνός-Υψηλάντης αναφέρει ρητά ότι δεν υπήρξε εμπλοκή του Λουκάρεως σε αυτήν. Είναι πολύ πιθανό ο Τιμόθεος να απεβίωσε από φυσικά αίτια και τα περί δολοφονίας του να οφείλονται σε φήμες της εποχής.⁶

1. Κομνηνός-Υψηλάντης, Α., *Εκκλησιαστικών και πολιτικών των εις δώδεκα βιβλίον Η, Θ και Ι: ήτοι Τα μετά την Άλωσιν: (1453 - 1789) εκ χειρογράφου ανεκδότου της ιεράς μονής του Σινά*, Αφθονίδης, Γ. (επιμ.), (Κωνσταντινούπολις 1870), σελ. 128.
2. Γεδεών, Μ., *Πατριαρχικοί Πίνακες: Ειδήσεις Ιστορικά Βιογραφικά περί των Πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως από Ανδρέου του Πρωτοκλήτου μέχρις Ιωακείμ Γ' του από Θεσσαλονίκης 36-1884* (Κωνσταντινούπολις 1890), σελ. 549.
3. Τα άλλα μέλη της ομάδας αυτής ήταν οι μητροπολίτες Θεσσαλονίκης Παΐσιος, Λαρίσης Τιμόθεος και ο πρώην Μεσημβρίας Γερμανός.
4. Κομνηνός-Υψηλάντης, Α., *Εκκλησιαστικών και πολιτικών των εις δώδεκα βιβλίον Η, Θ και Ι: ήτοι Τα μετά την Άλωσιν: (1453 - 1789) εκ χειρογράφου ανεκδότου της ιεράς μονής του Σινά*, Αφθονίδης, Γ. (επιμ.), (Κωνσταντινούπολις 1870), σελ. 130· Γεδεών, Μ., *Πατριαρχικοί Πίνακες: Ειδήσεις Ιστορικά Βιογραφικά περί των Πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως από Ανδρέου του Πρωτοκλήτου μέχρις Ιωακείμ Γ' του από Θεσσαλονίκης 36-1884* (Κωνσταντινούπολις 1890), σελ. 549. Δεν αποκλείεται όμως τα περί δολοφονίας του να μην ευσταθούν και ίσως ήταν απλές φήμες της εποχής, βλ. Hering, G., *Οικουμενικό Πατριαρχείο και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1620-38* (Αθήνα 1992), σελ. 44-45.
5. Νικολόπουλος, Π.Γ., «Τιμόθεος ο Β' ο Μαρμαρινός», *ΘΗΕ* 11 (Αθήνα 1969), σελ. 774.
6. Κομνηνός-Υψηλάντης, Α., *Εκκλησιαστικών και πολιτικών των εις δώδεκα βιβλίον Η, Θ και Ι: ήτοι Τα μετά την Άλωσιν: (1453 - 1789) εκ χειρογράφου ανεκδότου της ιεράς μονής του Σινά*, Αφθονίδης, Γ. (επιμ.), (Κωνσταντινούπολις 1870), σελ. 130· Hering, G., *Οικουμενικό Πατριαρχείο και Ευρωπαϊκή Πολιτική 1620-38* (Αθήνα 1992), σελ. 44-45.

Bibliography :

	Γεδεών Μ. , <i>Πατριαρχικοί Πίνακες. Ειδήσεις ιστορικά, βιογραφικά περί των Πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως από Ανδρέου του Πρωτοκλήτου μέχρις Ιωακείμ Γ' του από Θεσσαλονίκης 36–1884</i> , Κωνσταντινούπολη 1885-1890
	Hering G. , <i>Οικουμενικό Πατριαρχείο και Ευρωπαϊκή Πολιτική, 1620-38</i> , Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1992, Κούρτοβικ Δ. (μτφρ.)
	Καρμήρης Ι. , "Κύριλλος Α' ο Λούκαρις", <i>Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια</i> , τόμ. 7, Αθήνα 1967, 1183-9
	Νικολόπουλος Π. , "Τιμόθεος ο Β΄ ο Μαρμαρινός", <i>Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια</i> , τόμ. 11, Αθήνα 1969, 774

Τιμόθεος Β΄ Κωνσταντινουπόλεως

Webliography :

	Οικουμενικό Πατριαρχείο
http://www.ec-patr.org/	

Glossary :

	σταυροπήγιο, το
Μονή ή και ναός που υπάγεται απευθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και δεν έχει εξάρτηση από τον τοπικό επίσκοπο. Όταν ο όρος αφορούσε χωριά, σήμαινε ότι αυτά εξαρτιόνταν, ιδίως ως προς την εκκλησιαστική φορολογία των κατοίκων, απευθείας από το Πατριαρχείο και όχι από την τοπική μητρόπολη.	
	χαράτσι
Τουρκ. haras ή cizye. Ως προς τη γενική σημασία του όρου, αυτός σημαίνει την ενότητα των φόρων που κατέβαλλαν οι μη μουσουλμάνοι υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας απευθείας στην κεντρική διοίκηση. Επρόκειτο για επιπλέον φορολογία που βάραινε τους μη μουσουλμάνους βάσει των επιταγών του Κορανίου για αντάλλαγμα της ανοχής του ισλαμικού κράτους έναντι της παρουσίας τους σε αυτό και της προστασίας που τους παρείχε. Ως προς την Εκκλησία ειδικότερα, το χαράτσι ή βασιλικόν χαράτσιον συνιστά τον ετήσιο φόρο που υποχρεώνονται να καταβάλλουν οι ανώτατοι φορείς της Ορθόδοξης Εκκλησίας, δηλ. τα πατριαρχεία και οι αυτοκέφαλες αρχιεπισκοπές, από το 1474 και εξής. Υπεύθυνος για την καταβολή του χαρατσιού ήταν ο Πατριάρχης ή ο αυτοκέφαλος αρχιεπίσκοπος και συγκέντρωνε το προς καταβολή ποσό διά της εκκλησιαστικής φορολογίας των κοινοτήτων μέσω των μητροπόλεων. Το πληρωτέο ποσό οριζόταν κατ' αποκοπήν (maktu) και το ύψος του καθοριζόταν κατόπιν συνεννόησης με τη σουλτανική αυλή, αν και αρκετοί διεκδικητές του πατριαρχικού θρόνου δεσμεύονταν για αύξηση αυτού προκειμένου να ανέλθουν στο ύπατο εκκλησιαστικό αξίωμα.	

Sources

Κομνηνός-Υψηλάντης, Α., *Εκκλησιαστικών και πολιτικών των εις δώδεκα βιβλίων Η, Θ και Ι: ήτοι Τα μετά την Αλωσιν: (1453 - 1789) / εκ χειρογράφου ανεκδότου της ιεράς μονής του Σινά*, Αφθονίδης, Γ. (επιμ.), (Κωνσταντινούπολις 1870).